

Synpunkter från Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden WWF och BirdLife Sverige på Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens redovisning av regeringsuppdraget att utarbeta strategier och arbetssätt för förebyggande åtgärder för artskydd i skogen

Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden WWF och BirdLife Sverige (miljöorganisationerna /föreningarna) har deltagit i referensgruppen för regeringsuppdraget och har nu fått möjlighet att lämna synpunkter på rapporten om redovisning av regeringsuppdraget, vägledningen *Gemensamma riktlinjer för handläggning av artskyddsärenden i skogsbruket* och flödesschema.

Generellt anser vi att myndigheterna har gjort ett gediget arbete och presenterat bra skrivningar om bland annat kunskapskrav, landskapsperspektiv och verksamhetsutövarens egenkontroll. Miljöorganisationerna lämnar i övrigt nedanstående synpunkter samt vidhåller även det som har anförts tidigare under processens gång.

Förebyggande strategi

En förebyggande strategin är ett koncept från EU-rätten med syftet att förebygga att förbuden i artskyddslagstiftningen aktualiseras. En förebyggande strategi är, enligt myndigheterna, för verksamhetsutövare exempelvis att ha rätt kompetens, använda och ta fram kunskapsunderlag, planering för skogsbruk och åtgärder. För myndigheterna kan det vara att tillhandahålla kunskap, rådgivningar och utbildningar och underlätta samverkan.

Miljöorganisationerna anser att detta är bra och självklara åtgärder för verksamhetsutövare men saknar en beskrivning av vilka åtgärder som utifrån artskyddsförordningen är förbjudna, dvs. vilka skogsbruksmetoder som är olämpliga eller förbjudna. Myndigheterna närmar sig frågan från ett motsatt håll genom att försök beskriva vad man *får* göra. Artskyddslagstiftningen utgår dock från förbud och då bör ju förbuden definieras och beskrivas. Hur ska man annars komma fram till en förebyggande strategi som gör att man undviker dessa förbud? På ett generellt plan bör myndigheterna kunna uttala att exempelvis kalavverkning under häckningstid är olämpligt, oavsett vilka arter som lever i området.

Skydda skogen-domen ställer krav på att Sverige genomför konkreta och specifika skyddsåtgärder som gör det möjligt att säkerställa att förbuden i artikel 5 fågeldirektivet efterlevs. En sådan konkret och specifik skyddsåtgärd är att införa generellt förbud mot skogsbruksåtgärder som man vet kommer att döda och förstöra många fåglar/fågelbon. Det behöver inte vara ett strikt individskydd men ska vara en förebyggande åtgärd och strategi som hindrar aktualisering av förbudsreglerna.

Vår bedömning är att Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen i detta avseende gör en felaktig tolkning av EU-domstolens uttalande i målet Białowieżaskogen, bland annat genom den uttalade distinktionen mellan direktiven. I den punkt som myndigheterna hänvisar till (p. 252) står det uttryckligen att medlemsstaterna - i likhet med vad som föreskrivs i artikel 12 livsmiljödirektivet - måste genomföra konkreta och specifika skyddsåtgärder som gör det möjligt att säkerställa att förbuden, vilka främst

syftar till att skydda häcknings- och rastplatserna för de fåglar som omfattas av fågeldirektivet, respekteras.

Myndigheternas feltolkning tydliggörs även av p. 262 i domen om Białowieżaskogen, där störning och förstörelse (av livsmiljöer/boplatser) nämns utan åtskillnad och med ett förtydligande att skyldigheten att ge skydd föreligger redan innan det har konstaterats att antalet fåglar har minskat. Skyddet gäller i detta hänseende alltså även utan populationspåverkan, vilket visar att myndigheternas införande av en kvalifikationströskel när det gäller förstörelse av boplatser är felaktig och saknar grund i EU-lagstiftningen.

Miljöorganisationerna menar alltså att avsikten från EU definitivt måste vara att artikel 5 a och b fågeldirektivet (jfr 4 § punkterna 1 och 2 artskyddsförordningen) gäller utan den kvalifikationströskel som myndigheterna konstruerat. Det blir väldigt motsägelsefullt på sidan 28 (riktlinjerna) där det står att förbuden i 4 § första stycket 1 eller 2 inte behöver kvalificeras, och ändå gör myndigheterna bedömningen att den praktiska tillämpningen ska utgå från en sådan kvalifikation. Den logiska tolkningen och tillämpningen av fågeldirektivets syfte är att verksamheter som årligen dödar miljontals fåglar, ägg och ungar måste regleras. I klartext innebär det att storskalig avverkning där och när man vet att många fåglar häckar definitivt strider mot lagtexten.

Krav på rättsligt bindande förebyggande strategi och bindande försiktighetsåtgärder

Miljöorganisationerna har vid flera tillfällen under utredningens gång påpekat att den förebyggande strategin bör vara rättsligt bindande. Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen har bedömt att det inte finns EU-rättsliga krav på att en förebyggande strategi ska vara rättsligt bindande. Myndigheterna bedömer dock att det vore lämpligt att det i lagstiftningen framgår att artskyddsförbuden behöver förebyggas. Föreningarna anser att detta är bra men inte tillräckligt för att skapa ett sådant förebyggande system som EU-domstolen kräver för att kunna avlasta Skogsstyrelsen att göra en individuell artskyddsprövning i varje enskilt fall. Enligt Skydda skogen (punkt 75) krävs inte enbart ett heltäckande regelverk utan också att medlemsstaterna vidtar *konkreta och specifika skyddsåtgärder*. Behöriga myndigheter ska *förebygga* den verksamhet som kan vara skadlig för arterna (punkt 76). Miljöorganisationerna anser att det saknas tydligare skrivningar vad som händer om strategin inte följs.

Miljöorganisationerna anser att det i varje fall följer av EU-rätten att åtagandena om hänsyn och de åtgärder som anges i avverkningsanmälan, dvs. skyddsåtgärderna för verksamheten, måste vara bindande. Som det är nu finns en dissonans mellan att de åtgärder som uppges i avverkningsanmälan inte är bindande och hur det förhåller sig till kraven i 12 kap. 6 § och 2 kap. miljöbalken. Det går inte att kontrollera och följa upp en verksamhet där skyddsåtgärderna inte är bindande.

EU-domstolen har också uttalat (se Skydda skogen punkterna 67 och 70) att naturvårdsdirektiven kräver att medlemsstaterna *prövar* såväl om arter som omfattas av direktiven finns i området som ska avverkas samt hur den avverkningen påverkar arterna. Detta förutsätter någon form av aktiv handläggning och att beslut fattas. Om inte beslut fattas i varje enskilt ärende måste i varje fall de skyddsåtgärder som verksamhetsutövaren åtar sig för att förbuden inte ska aktualiseras vara bindande.

I riktlinjerna och i rapporten anges att endast då myndigheterna bedömer att det behövs mer åtgärder än de som verksamhetsutövaren har angett, fattas beslut av myndigheterna om föreläggande av försiktighetsåtgärder. Om verksamhetsutövaren har föreslagit tillräckliga åtgärder avslutas endast ärendet med en tjänsteanteckning. I detta skede har hälften av ärendena (cirka 30 000) redan sållats bort i den automatiska granskningen, vilket resulterar i att endast ett fåtal av 70 000 årliga avverkningsanmälningar förenas med bindande skyddsåtgärder. Föreningarna anser inte att detta är förenligt med EU-domstolens krav på ett system med en förebyggande strategi och krav på aktiv handläggning.

Miljöorganisationerna gör också bedömningen att myndigheternas förslag på en icke-bindande förebyggande strategi med icke-bindande skyddsåtgärder för verksamheten skogsbruk strider mot EU-domstolens mål C-432/21 som kom i mars 2023 angående Polens skogsbruk.

Miljöorganisationerna har lyft frågan angående EU-domen på ett referensgruppsmöte i våras men då svarade myndigheterna att det var för tidigt och att de inte hunnit analysera huruvida domen hade relevans gentemot utredningens arbete. Myndigheterna har tyvärr inte återkommit om tolkningen och i de utsända förslagen saknas även referenser till denna dom.

Domen handlar om just skogsbruk och om *skogsbruksplaner grundade på en framtagen "skogspraxis"*. Polen har tidigare antagit ny lagstiftning om skogsbruk som ska reglera skogsbruket gentemot kraven i EU:s naturvårdsdirektiv. Enligt EU-domen innebär detta att Polen infört *"bestämmelser enligt vilka skogsbruk som grundas på god skogsbrukspraxis inte strider mot någon bestämmelse om bevarande av naturen i livsmiljödirektivet och fågeldirektivet"*. Polen har sedan tidigare, liksom Sverige, införlivat naturvårdsdirektivens krav i en särskild naturvårdslag. Genom den nya lagstiftningen kringgår Polen denna lag genom att skogsbrukare som antar skogsbruksplaner grundade på "god skogsbrukspraxis" anses ha uppfyllt artskyddets krav och då slipper prövas enligt Polens artskyddslag.

EU-domstolen gav EU-kommissionen rätt i att den nya polska lagstiftningen strider mot EU-direktiven och att de innebär att man försöker runda naturvårdsdirektiven. Domstolen skriver bland annat:

"En motstridighet mellan de olika nationella bestämmelserna utgör inte bara ett åsidosättande av rättssäkerhetsprincipen, utan kan även vilseleda de administrativa myndigheter som ansvarar för genomförandet av bestämmelserna i ett unionsdirektiv vad gäller tillämpningsföreskrifter för skyddsbestämmelserna..."

Denna risk förefaller för övrigt vara verklig i förevarande fall, vilket framgår av skrivelsen av den 6 mars 2018 från generaldirektören för den statliga skogsförvaltningen till direktörerna för de regionala kontoren för den statliga skogsförvaltningen. Av skrivelsen följer att nämnda generaldirektör utgick från antagandet att skogsägare inte måste beviljas ett undantag för skogsbruksåtgärder som är förenliga med god skogsbrukspraxis.

Under dessa omständigheter konstaterar domstolen att den polska lagstiftaren har åsidosatt sina skyldigheter enligt artikel 12.1, artikel 13.1 a och artikel 16.1 i livsmiljödirektivet samt artikel 5 a, b och d och artikel 9.1 i fågeldirektivet, genom att anta artikel 14b.3 i skogslagen, i vilken det föreskrivs att skogsbruk som genomförs i enlighet med kraven på god skogsbrukspraxis inte strider mot bestämmelserna om bevarande av naturens särskilda resurser, formationer och beståndsdelar."

Miljöorganisationerna gör i varje fall gällande att det är en brist i redovisningen av regeringsuppdraget att denna dom inte har analyserats av myndigheterna och att det inte har redovisats varför dess relevans för svenskt skogsbruk har avfärdats av myndigheterna.

Automatgranskningen

Skogsstyrelsens automatiska granskning av hälften av alla avverkningsärenden nämns varken i rapporten eller riktlinjerna. Hur urvalskriterierna är uppställda i den automatiska granskningen är ju helt avgörande för hur artskyddsärenden hanteras och en grundläggande fråga i hur tillsynen enligt artskyddsförordningen bedrivs. Miljöorganisationerna anser att automatgranskningen och dess konsekvenser behöver beskrivas i rapporten.

Riktlinjerna är formulerade så att det låter som att alla avverkningsanmälningar granskas av en handläggare. Så är emellertid inte fallet. Ungefär hälften av de årliga cirka 70 000 avverkningsanmälningarna granskas endast automatiskt och genomgår därmed ingen manuell granskning eller utmynnar i någon form av bedömning eller beslut. Miljöorganisationerna har vid flera tillfällen uppmärksammat myndigheterna på att den automatiska granskningen medför en stor risk att tusentals ärenden inte beaktar förekomster av skyddade arter och livsmiljöer. Urvalskriterierna är så snäva att endast ett fåtal promille av de observationer av fåglar som finns i Artportalen leder till att den automatiska granskningen väljer ut en avverkningsanmälan för en manuell granskning av en handläggare.

Mark- och miljööverdomstolen (mål nr M 9596-22, den 18 augusti 2023) har också nyligen konstaterat att indikationer på förekomst av tretåig hackspett och berguv utanför ett avverkningsanmält område borde ha genererat ytterligare utredningsåtgärder. Ärendet var bortsållat i den automatiska granskningen. Detta exempel bör också lyftas i fallbeskrivningen längst bak i riktlinjerna.

Tillsyn och sexveckorsregeln

Riktlinjerna måste mycket tydligare betona vikten av interimistiska beslut när myndigheterna inte har hunnit handlägga ärendet klart inom sex veckor. Miljöorganisationerna anser att Skogsstyrelsen alltid borde fatta ett interimistiskt beslut om ärendet inte har handlagts i tid om skogsbruksåtgärderna riskerar att strida mot artskyddsförbuden. Det finns ett uppenbart behov av att riktlinjerna främjar att Skogsstyrelsen fattar interimistiska beslut i sådana fall då riskerna är uppenbara för att skogen avverkas innan beslut meddelas. Vi får allt fler exempel på att ovärderliga naturskogar med skyddade arter och livsmiljöer försvinner just på detta sätt. Vi har också sett i flera domar att ärenden som rör eventuella artskyddsbrott avskrivs så fort skogen är avverkad, vilket vi anser måste vara orimligt.

Miljöorganisationerna ser positivt på förslaget att utveckla hänsynsredovisningen i avverkningsanmälan för att harmonisera med kraven som följer av 12 kap. 6 § miljöbalken. Vi förutsätter att detta är något myndigheterna åtar sig att genomföra oavsett huruvida skogsbrukets egna system utvecklas i den riktningen (högst upp på sidan 53).

Vi är mycket tveksamma till att följande mening på sidan 52 avseende komplettering stämmer *"Uppfyller markägaren inte dessa krav för 12 kap. 6 § samråd inleds sexveckorsperioden men markägaren kommer bli ålagd att komplettera underlaget."* I praktiken är myndigheternas resurser

för tillsyn inte tillräckliga för hinna med att begära in kompletteringar av alla bristfälliga anmälningar. Det är mot bakgrund av detta vi under hela regeringsuppdraget framfört vikten av att myndigheterna om möjligt ska föreslå ökade krav på en formellt giltig anmälan. Detta för att få in bra underlag från början och inte hamna i tidspress i den fortsatta handläggningen.

Avsiktligheten

Enligt underlaget bedöms eventuell skada som oavsiktlig eller obetydlig påverkan om en tillräcklig förebyggande strategi vidtas. Miljöorganisationerna anser att det behöver tydliggöras av vem och hur det bedöms om den förebyggande strategin är tillräcklig och vad som utgör obetydlig påverkan. Vi anser att det även i detta fall behöver fattas ett beslut med motivering.

Artskyddsutredningen föreslog ett liknande resonemang om avsiktlighet och oavsiktlighet. Emellertid var utredningen mycket tydligare med att tillstånds- eller tillsynsmyndigheten måste försäkra sig om att bästa möjliga teknik, inklusive kunskap beträffande platsval, har använts för att undvika skada på skyddade arter, för att en eventuell skada skulle betraktas som oavsiktlig. Det skulle då kunna handla om en ren olycka men kanske också om viss oaksamhet. Att acceptera olyckor och viss oaksamhet handlar alltså inte om att ge utrymme för ett visst (lågt) antal dödade eller fångade exemplar utan om att poängtera vikten av försiktighet och prevention (se exempelvis sidorna 1035 och 1607 i SOU 2021:51).

Om myndigheterna i regeringsuppdraget väljer denna konstruktion måste kravet på bästa möjliga teknik, uppfyllande av hänsynsreglerna, obligatoriska skyddsåtgärder förenade med bedömning från myndigheterna i form av beslut etc. förtydligas. Med de nuvarande skrivningarna som myndigheterna valt om avsiktlighet låter det som att dödande av strikt skyddade arter kan anses som en obetydlig påverkan trots att det rör sig om ett individskydd.

Miljöorganisationerna anser även att det behöver bli tydligare vad som gäller vid risk för att förbudet att skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplatser i artikel 12.1 d livsmiljödirektivet (jfr 5 a § fjärde punkten artskyddsförordningen) aktualiseras. Detta förbud saknar avsiktlighet eftersom parningsplatser och rastplatser har ett förstärkt skydd mot handlingar som förstör eller försämrar dem. Det behöver förtydligas hur bedömningen av om åtgärden, separat eller i kombination med andra åtgärder, riskerar att påverka den kontinuerliga ekologiska funktionen i den berörda artens livsmiljö.

Regionala listor

I riktlinjerna till länsstyrelserna och Skogsstyrelsen (regionalt) måste det verkligen utgå tydliga instruktioner om vilka kriterier som ska gälla för framtagande av de regionala listorna för prioritering av fåglar i samband med skogsbruksärenden. I viss mån än mer viktigt än gällande bevarandestatus är då egentligen vilken påverkan som skogsbruk har på respektive arts livsmiljö.

En art med krav på variationsrik skog (till exempel talltita) riskerar att förlora sin ekologiska funktionalitet redan vid en låg "tröskel" av skogsbruk, medan "mindre kräsna" arter (så som talgoxe och bofink) i princip aldrig behöver prioriteras. Listorna måste, som redan nu anges, vara uppdaterade och baserade på säkra underlag, men givetvis också följa vad som gäller utifrån

domstolsbeslut. I mål nr M 3606-22 fastslår t.ex. Mark- och miljödomstolen i Östersund att talltita kräver särskild hänsyn vid skogsbruk även i län där den är "talrik", och såväl EU-domstolen som MÖD har konstaterat att detsamma gäller lavskrika, även om populationen bedöms vara livskraftig. För lavskrika gäller alltså att uppfylla kraven för att bibehålla populationsnivå och nuvarande utbredningsområde. Det bör också påpekas att mark- och miljödomstolarna vid flera tillfällen har "underkänt" nuvarande regionala artlistor som "arbetsmaterial" som inte tagit hänsyn till nationell/lokal status (se exempelvis Mark- och miljödomstolen i Nacka, mål nr M 3973-23, den 30 augusti 2023).

Fågeldirektivet

Miljöorganisationerna är starkt kritiska till ställningstagandet att "Vad gäller fågeldirektivet anser Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen att det inte går att utläsa mer av EU-domstolens avgörande i den s.k. Skydda skogen-domen än att samtliga vilda fågelarter är fridlysta och att det ställs krav på att Sverige genomför konkreta och specifika skyddsåtgärder som gör det möjligt att säkerställa att förbuden i artikel 5 fågeldirektivet efterlevs." Det måste anses vara en extremt snäv tolkning och utgör samma felaktiga tolkning som av 4 § punkterna 1 och 2 artskyddsförordningen i förhållande till punkt 4, nämligen att man tolkar in en distinktion som EU-domstolen inte har uttalat. EU-domstolen har i stället avsett att befästa att samma tolkning ska göras för båda direktiven, vilket bland annat visas av att fåglar och övriga behandlade arter/organismer nämns i samma meningar. Det är också EU-domstolen som är den enda uttolkaren av EU-direktiv. Så länge praxis saknas om det motsatta förhållandet bör avvikelser från förbudsbestämmelser tolkas restriktivt.

Krav på kontinuerlig ekologisk funktion bör således gälla även för fåglar - vilket ju myndigheterna förespråkar i andra delar i det presenterade materialet - oavsett aktuell bevarandestatus och huruvida den riskerar att försämrats.

Det finns ingenting i Skydda skogen-domen som indikerar att direktiven ska tolkas olika i detta avseende. Utgångspunkten måste ju då vara att EU-domstolen avser en likvärdig tolkning, annars skulle den givetvis ha preciserat skillnaden, eftersom domen till avgörande del gäller just fåglar. Andemeningen och syftet är att direktiven ska tolkas likvärdigt, vilket såväl domstolen som kommissionen uttryckt vid åtskilliga tillfällen.

Naturvårdsdirektivens förbudsregler är i första hand till för att förhindra förstörelse av de livsmiljöer/ekosystem som fåglar och andra organismer, inklusive människor, är beroende av - oavsett om det är fåglar, växter eller människor som används som utgångspunkt.

Stycke 3.6.1 (4 a): "Det är förbjudet att skada bon eller ägg *om det inte saknar betydelse för att bibehålla eller upprätta en tillfredställande populationsnivå.*" Oavsett myndigheternas tolkning bör skrivningen från artskyddsförordningen användas här, dvs. genom att den kursiverade bisatsen stryks.

Specifika synpunkter

Flödesschemat

- Det framgår inte av flödesschemat vad som händer om det inte inleds ett områdesskydds-ärende, utan flödet tar slut vid eventuell områdesskyddshandläggning. Såvida inte anmälan återkallas av markägaren måste väl ärendet tillbaka in i flödet för handläggning av avverkningsanmälan?
- Varför kommer det som står under 16, om förbud pga bristfälligt underlag, efter "åtgärden bedöms vara förbjuden enligt artskyddsförordningen"? Det känns bakvänt, eftersom man i texten i riktlinjerna skriver att förbud pga bristfälligt underlag handlar om att SKS inte kunnat bedöma förenligheten med artskyddsreglerna?

Riktlinjerna

- Det står under 1.6 " *Riktlinjerna omfattar inte ärenden som gäller tillstånd för avverkning inom fjällnära skog. I sådana ärenden hanteras fridlysta arter med stöd av skogsvårdslagen.*" Föreningarna anser alltså att fjällnära skog bör ingå i riktlinjerna.
- Det står att ärendet om Hargs bruk ligger hos HD, men det är ju avgjort sedan ett bra tag tillbaka. Skrivningen bör uppdateras.
- Var går gränsen för när ett ärende har inletts? Avgörande för om råd och stöd kan ges. (sidan 8)
- Varför hävdas det att lokaliseringsprincipen är mindre relevant i samband med skogsbruks-åtgärder? Grund för detta? (sidan 20)
- Bör inte skyddet av nationella arter grundas på samma principer som de EU-rätten grundas på när det gäller artskydd? EU-rätten bildar ju basen i medlemsländerna för natur- och miljöskydd. (sidan 22)
- Hänvisningarna saknas för att skyddet av fåglar i AF 4:4 (och fågeldirektivet) ej skulle vara ett individskydd. Tolkningen att 4:1-4:3 har samma kvalifikationskrav som 4:4 är mycket märklig. (sidan 29, se även resonemang ovan under rubriken Fågeldirektivet)
- Under Anmälan om misstanke om brott (3.3.3) nämns nedsågat rovfågelbo som exempel, men det vore definitivt vägledande med fler exempel! Vad gäller t.ex. vid avverkning som tydligt bryter KEF för hotade arter? Bör inte det också polisanmälas?
- Det behöver förtydligas under *Markägarens ansvar* (3.5.2) att avverkningsanmälan ska visa att hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken följs innan sexveckorsperioden inleds.
- Stycke 3.6.1 (5): "Skogsstyrelsen har dock alltid möjlighet att fatta beslut om försiktighetsåtgärder även om verksamhetsutövaren har redovisat tillräckliga anpassningar." - Förtydliga när/varför sådant beslut behövs.

- Stycke 3.6.1 (16): Det behöver förtydligas under vilka omständigheter som åtgärden ska förbjudas på grund av bristfälligt underlag med stöd av 26 kap. 9 § miljöbalken (och, i händelse av att det inte redan inledningsvis anges ett stopp-datum, hur många påminnelser som Skogsstyrelsen bör göra för att inte längre anse det vara rimligt att vänta på kompletterande underlag).
- Stycke 3.6.1 (sist): "Skogsstyrelsens löpande tillsyn i samband med artskydd i skogen innebär bland annat att följa upp hur fattade beslut efterlevs samt att utöva tillsyn av verksamhetsutövers egenkontroll." -Här behöver förtydligas vad verksamhetsutövers egenkontroll innebär. Att döma av vad skogsbolagen kommunicerat, t.ex. inom ramen för detta regeringsuppdrag, är detta något "nytt". Går det att samordna med tillsynen av villkor/försiktighetsåtgärder som Skogsstyrelsen ansvarar för? Denna tillsyn är i dagsläget nära nog obefintlig och måste prioriteras, om vad som förutsätts i riktlinjerna ska gälla. Särskilt viktig torde framtida tillsynsutövning vara "där tillräcklig hänsyn har angetts i anmälan".
- Angående egenkontroll och tillsyn saknas en bristanalys i såväl riktlinjerna som slutrapporten, dvs. var brister artskyddet idag, i fråga om lagstiftning och implementering.

Slutrapporten

- Det står om att kolla Artportalen inför planering av åtgärd, men inget om att VU och markägare inte kan se skyddsklassade arter? Det är alltså svårt för dem att förebygga genom koll i Artportalen vilket gör det extra viktigt att SKS automatgranskning fångar upp dessa! Det behövs ett resonemang om urvalskriterierna för automatgranskningen.
- Skrivningen "ett problem är att det i samband med virkesköp saknas incitament för tillräcklig planering" behöver förklaras mer. Lagstiftningen gäller lika vid virkesköp, är inte den ett incitament? Struntar virkesköparna i om markägarna hamnar på kollision med lagen, kanske åtalas för artskyddsbrott? Vill de inte vara goda rådgivare ur det perspektivet? Det finns ju också certifieringsregler som gäller vid köp, som de flesta bolag behöver förhålla sig till. Om tillsynsvägledande myndigheter ska skriva så behöver de utveckla vad det egentligen är de säger. Var är det egentligen som skon klämmer om man brister i planeringen vid köp? Varför skiljer sig bolagens agerande på egen mark och på andras? Här behövs en problemanalys.
- Myndigheterna skriver att SKS tillsyn i större utsträckning ska riktas dit där det inte finns några kända artuppgifter. Inget nämns om skyddsklassade arter (i hela rapporten!) som inte VU och markägare kan se i Artportalen. Kanske finns något annat i den förebyggande strategin som gör att man kan anta att VU/ägare planerar väl i dessa fall, men hela grejen att SKS ska inrikta sig på ärenden där det inte finns kända artförekomster känns lite märkligt. Man skriver om indikationer på livsmiljöer – är det resultaten från RU om digitala kunskapsunderlag man tänker på? Varför kan inte VU/ägare lika gärna planera baserat på dem? Och låter lite som att SKS ska släppa ärenden där det konstaterat finns arter. Detta är

svårmotiverat, se vidare kommentar ovan under *Krav på rättsligt bindande förebyggande strategi och bindande försiktighetsåtgärder*.

- Sidan 33 (längst ner): "Det är också viktigt med samverkan mellan länsstyrelser och Skogsstyrelsen på regional nivå." Formuleringen antyder att samverkan skulle vara frivillig, men faktum är att myndigheterna ska samverka i artskyddsfrågor vid exempelvis avverkningsanmälningar. Våra erfarenheter visar att detta i några fall fungerar bra, men i många fall fungerar högst bristfälligt.
- Oerhört viktigt att – åtminstone kortfattat – beskriva konsekvenserna av livskraftiga och hållbara ekosystem, för såväl individer som vårt mänskliga samhälle i stort, dvs. alltså långt utöver det uppenbara juridiska kravet att följa gällande lagstiftning. Detta framfördes också (från skogsbolagsrepresentant) under det avslutande referensgruppsmötet, men då sannolikt med större fokus på vad som kan få den enskilde markägaren att vilja följa den nya strategin – ett mervärde som givetvis inte heller ska underskattas.

Övriga synpunkter

Vi delar myndigheternas uppfattning att det av Skydda skogen-domen följer att skogsavverkningar måste bedömas kumulativt och på landskapsnivå, varför lagstiftningen i detta hänseende sannolikt måste ändras. Domen kräver också förebyggande strategier, vilka alltså bör skrivas in i miljöbalken.

Användande av digitala kunskapsunderlag förutsätter genomförande av annat regeringsuppdrag och att dessa budgeteras. Det vore bra om detta nämndes i myndigheternas medskick till regeringen i ifrågavarande regeringsuppdrag.

Artskyddets förhållande till kraven i timmerförordningen har inte nämnt under regeringsuppdraget. Miljöorganisationerna anser att detta borde ha belysts med anledning av förordningens direkta kopplingar till virkesköpare och entreprenörer.

Målbilderna har potentialen att vara ett väsentligt bidrag till artskyddet, men idag råder en stor osäkerhet kring vad de egentligen bidrar med eftersom målbildsarbetet är frivilligt – det är inte artskyddet. Målbildsarbetet är inte uppföljningsbart (konstateras av Sweco i en rapport från 2021), vilket gör att vi vet inte hur det följs/vilka effekter det ger i naturen och därför inte om det gynnar arterna. Det råder även en oenighet i målbildsarbetet vad en hänsynskrävande biotop är när det gäller geografisk avgränsning dvs. "hur stor den kan vara". Detta blir givetvis därmed en avgörande osäkerhet kring vad det därmed bidrar med i form av hänsyn för arterna. Slutligen omfattar målbilderna idag inte alla biotoper, exempelvis är lövbiotoper (ädelöv/triviallöv) bara delvis täckta av målbilder. Arbete pågår med nya målbilder för detta, men lär inte vara på plats tills detta regeringsuppdrag är slut och då den nya förebyggande strategin ska börja tillämpas.

Under det avslutande referensgruppsmötet framfördes synpunkten att staten måste tillsätta ekonomiska resurser ifall man "skärper" strategin om artskydd. Vi håller med om att staten bör prioritera ekonomiska incitament för ett starkare artskydd, men också att gällande lagkrav måste uppfyllas även utan sådana och att även markägarorganisationer och branscher kan skapa kompletterande ekonomiska incitament.

För Naturskyddsföreningen, Världsnaturfonden WWF och BirdLife Sverige inom ramen för referensgruppen till Naturvårdsverkets och Skogsstyrelsens arbetsgrupp att utarbeta strategier och arbetssätt för förebyggande åtgärder för artskydd i skogen:

Rebecca Nordenstam, Michael Nilsson, Daniel Bengtsson, Christer Johansson och Isak Lodin.